

Iktatószám

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Gerlóczy Károly

Idő

"1900"

Személy

Szerző

Cím Gerlóczy Károly (1835-1900)

Forrás:

Magyarország

Bp.

(Hely)

1900 VIII/26

(Idő)

(Köt. v. fi)

Gerlóczy Károly.

(1835—1900).

Budapest, aug. 25.

Budapest közönségének gyásza van. Gerlóczy Károly, Budapest nyugalmazott alpolgármestere, ma reggel szívszélhűdésben hirtelen meghalt.

A főváros gyászlobogói senkinek sem lengettek szomorubban mint az elhunytnak, mert az ő élete Budapest fejlődésével oly szoros kapcsolatban állt, mint test a lélekkel. Azok az alkotások, melyek Budapest rohamos fejlődését a világvárosok nivójára emelték, vagy az ő művei voltak, vagy legalább is része volt azok létrehozásában. Az egész ember egy rendithetetlen karakter volt, a ki okos czélját nem sértő, de kitartó és szívós lélekkel tudta keresztül hajszolni. Az embereket szerette, polgártársainak igazságos óhajait pártolta s viszont őt is ezért, még ismeretlenül is, mindenki becsülte és a tisztelet hódolatával vette körül.

Mert egy polgári szervezet csak úgy fejlődik, ha annak a vezetője legelső sorban polgár, és csak azután az, mi vé őt a hivatala teszi. Ez az erény pedig minden részében összpontosult Gerlóczyban.

Önállóságát, igazságérzetét legjobban az jellemzi, hogy ez buktatta meg. A törvényes utról egy hajszálnyira sem tért volna el, s midőn jött a miniszter törvénytelen rendelete, ő azt egyszerűen mellőzte, s midőn egy újabb rendelet jött ugyanebben az ügyben, végrehajtotta ugyan, de jelentést tett arról a közgyűlésnek s kijelentette, hogy ha miniszter is az illető, azért törvénytelen dolgok végrehajtására az

sincs fölhatalmazva. Az érdekek s a fölfelé kapaszkodók többsége e váratlan erélyes és férfias kijelentésre megijedt Gerlóczytól s azon voltak, hogy ezt az embert lehetetlenné tegyék. Gerlóczyt tehát az igazsága és törvényszeretete buktatta meg, s noha a távozás fájt neki, de az a tudat, hogy a becsületesség dönti le a polcra: önérzetét emelte s megnyugtatta élte alkonyáig.

Az ilyen bukás fölemelő csak s oszlopa a nagyságnak . . .

Halála fölött pedig Budapest közönsége igaz könyveket hullat, a göröngy pedig, melyet korporsójára dob a részvét, legyen fundamentuma az elismerés oszlopának.

Gerlóczy Károly, Budapest első alpolgármestere, szül. Pesten 1835 május 18-ikán. Iskoláit Pesten végezte. 1854-ben letette a birói, majd a közigazgatási elméleti és gyakorlati vizsgálatokat. 1861-ben megszerezte a köz- és váltóügyvédi oklevelet is. Pest város szolgálatába 1861 aug. 1-én lépett mint tollnok. Pár hónap múlva jegyzőnek, 1866 jan. 27-én főjegyzőnek, 1866 okt. 16-án tanácsnoknak választották. Nagy föladat várt rá a főváros egyesítések, a szervezési munkálatok legnagyobb részét az ő tollából kerültek ki. 1873-ban az egyesült főváros első alpolgármesterévé választották, a mely állásában sok tekintetben vezető szerep jutott neki. Ez idő óta a katonai állandó szakbizottmányok és a sorozóbizottmányok polgári elnöke volt. Gerlóczy kezdeményezésére alakult a fővárosi állandó képzőművészeti szakbizottmány, a melynek elnöke volt. Idevágó munkája: A fővárosi képzőművészeti bizottmány jelentése 10 éves működésről 1880—1890. A kultuszminiszter e téren szerzett érdemeit elismerte és az országos képzőművészeti tanács tagjává nevezte ki. Az üllői-uti új kórházak az ő elnökelete alatt és vezetése mellett épültek. Elnöke volt a berlini köz-

egészségügyi kiállítás helyi bizottságának. Az 1893-ban uralkodott kolera elfojtása körül szerzett érdemeiért 1894. február 1-én királyi elismerésben részesült. Az 1894. szept. hóban tartott nemzetközi demográfiai kongresszus fogadó-bizottságának elnöke volt. 1878-ban a párisi kiállítás alkalmából a bíráló bizottság a nagy aranyérmét adta neki, a köztársaság elnöke pedig a becsületrend lovagkeresztjével tüntette ki.

Az 1885-ik évi orsz. kiállításakor az orsz. bizottság tagja, a főváros kiállítási bizottságának elnöke volt; az ő felügyelete alatt készült ez alkalomra Budapest fővárosnak katalógusa. A millenniumi kiállítás fővárosi bizottságának szintén elnöke volt. Az 1881. és 1891. évi fővárosi népszámlálási munkálatokat az ő elnökelete alatt hajtották végre. Társadalmi téren is, a hol hatni, tenni, alkotni kellett, az első közt volt mindig; ilyen működéséről számolnak be: *Elnöki jelentés az 1880 aug. 20. a budapesti Városligetben a jószív orsz. bizottság határozata folytán megtartott népünnepélyről és Bizottmányi jelentés Budavára visszavivásának 200 éves évfordulója alkalmából rendezett ünnepélyekről* című művei. Gerlóczy egyik kiváló elharczója volt a magyar közművelődés ügyének s egyik buzgó alapítója s vezetője az orsz. magyar iskolaegyesületnek, melynek élén tíz évig küzdött a magyar állameszme s a magyar szó érdekében. Az egyesület története szorosan hozzáfűződik az ő nevéhez. Az egyesület működését több művekben ismertette. Az ország közművelődésének hű tükrét adta az orsz. magyar iskolaegyesületnek 1894. apr. 20-án tartott közgyűlésén elmondott beszédjében. A Vigszínház létesítésében is nagy része volt, s a népszínházi bizottságnak egész máig is másodelnöke volt. Elnöke volt a szabadságharc-szoborbizottságnak stb. Az ő felügyelete alatt készült a Budapest utcáin és terein felállított szoborművek törzskönyve. Tagja volt az új országház végrehajtó bizottságának, alelnöke a nemzeti zenedének, tiszteletbeli tagja sok egyesületnek. A közügyek terén tanúsított hasznos tevékenységeért 1885-hen

a vaskorona-rendet kapta, 1889-ben a persa sah a nap- és oroszánrend III. osztályát ajándékozta neki, 1891. aug. 10-én a Mária-Terézia házi ezrednek 150 éves jubileuma alkalmából a király királyi tanácsosi czimmal ruházta fel. Beszédei közül legutóbb megjelent *Kimzsi Pál emlékezete*. Gerlóczy az utolsó időben elévülhetetlen érdemeket szerzett Kossuth Lajos temetése alkalmával, a mikor mint a rendező-bizottság elnöke tapintatos és hazafias föllépésével néhány sorsal visszaadta az országnak nyugalalmát, s ez által lehetővé tette az országos nemzeti gyászünnepnek az egész művelt világ részvéte s tisztelete mellett való megtartását.

Gerlóczy Károlynál senki sem ismerte jobban Budapest népét. Mint alpolgármester sohasem kezdeményezett valamit a nélkül, hogy meg ne hallgatta volna a polgárság különböző nézetű vezetőit. Ezeknek a nyilatkozataiból alkotott aztán magának egy helyes alapot, melyben ugyszólván minden résznek benne volt az óhajta. Ezért voltak aztán az ő alkotásai mind olyanok, melyeket folytonos dicsérettel halmoztak el.

Folyton a polgárság között élt, nem kereste a felsőbbség kegyét. Ő a pozíciójának a biztosságát a törvényre alapította s az igazságra.

Ismert minden utcát, házat s azok tulajdonosait. Többször szabad idejében, mikor a pihenés ideje volt, nagyobb sétákat tett kocsin vagy gyalog Budapest területén s éles szeme mindig azt fürkészte, hol hiányzik valami, hol szükséges valami ujtás, vagy hiányok pótlása. A közmunka-programm teljesen készen volt. Fel voltak véve abban azon utcák, melyeket ki kell kövezni. Sétája közben meglátott egy mizerábilis állapotban levő utcát.

Utána nézett, föl van-e véve a közmunkaprogrammba, s látta, hogy nem. Daczára, hogy jóvá

volt hagyva a program, annak megváltoztatását provokálta, s az elhanyagolt utcát is sürgösen fölvétette.

Nagy lelkiuralommal és önfeláldozással vett részt az 1893-iki kolerajárvány elleni mentésben. Egész nap talpon volt, folyton a kolerás betegek között járt, azokat vigasztalta, s a gyógysegélyezésben is résztvett. Ekkor tette meg azt, hogy a több millióba kerülő vizcsőnek lefektetését 6 hónap alatt keresztülhajtotta.

A kiadások miatt zugolódtak ellene, de ő azzal mitsem törődött, főczélja volt, hogy a közönség tiszta vízhez jusson.

A fiatal tisztviselőket szerette, atyjuk, mesterük volt, a mit a mai tanácsülésen az elnöklő polgármester is élénken kifejezett.

Az ő bukása egy igen érdekes ügyből kifolyólag keletkezett. 1897-ben, a Bánffy-uralom s Perczel Dezső belügyminisztersége alatt állították fel Budapest utcáin a félreeső helyek bódéit. Gerlóczy, a kinek a hatásköre alá tartozott a bódék felállításának az ügye, a munkák végrehajtására pályázati árlejtést hirdetett ki.

Egyszer csak jön a belügyminiszter rendelete hogy a bódék munkájával Beer vállalkozót biztá meg a város. Gerlóczy olvasva a belügyminiszter törvénytelen s önhatalmu rendeletét, azt félredobta, rá sem hederítve, érvényben tartotta az árlejtési hirdetményt. A belügyminiszter ezt megtudta, szóbeli értesítés után újabb rendeletet küldött a városra, hogy a munkákat okvetetlenül Beernek adja oda a város. Gerlóczy rákényszerítve a második rendelet folytán a miniszter akaratára, a munkák végrehajtását Beernek adta, de a legközelebbi

közgyűlésnek ezt azzal jelentette be, hogy a miniszter rendelete törvénytelen s ez ellen irjon fel a közgyűlés. Ez a kijelentés a maga hatását természetesen megtette. A kormánypárt uralmon levő többsége aztán értésére adta Gerlóczynak, hogy jó lesz magát nyugdíjaztatni. Gerlóczy ezt tudomásul vette s 1897 december 1-én nyugalmomba vonult.

Mint nyugalmazott alpolgármester azért tovább is közreműködött a főváros közigazgatásában, de többé nem mint hivatalnok, hanem mint annak ellenőrzője, a kőbányai kerület bizottsági tagjaként ült a közgyűlésben.

Az utóbbi időben többször eljárt a városházára, meglátogatta tanítványait, a tisztviselők fiatal gárdáját, egyes dolgokban tanácsot adott nekik s folytatta akezióját továbbra is abban, hogy az egyenes és igaz uton járjanak. Ily vendégszereplése alkalmával a mai pártos életre és klikk rendszerre találó megjegyzése volt az a kijelentése, hogy:

— Tizenöt éve kijött a divatból a vacsorázás.

Ezt az erős akaratú, bámutatos testerejű embert aztán ma reggel 8 órakor váratlanul meglepte a halál. *Sziszélhűdés érte*, amely hirtelen vett véget munkás és áldásos életének. Erős, kövér testalkatánál fogva egész életében félt a szélhűdéstől, mely ma oly váratlanul jött és elragadta őt közülünk. Gerlóczy halála fölött, a közönségen kívül, özvegye, három fia s leánya, *Kausser* műépítész felesége kesereg.